

Motion till riksdagen

1985/86:Fö206

Maria Leissner (fp)

En allmän totalförsvarsplikt

Det svenska försvaret förverkligas i dag i huvudsak genom den allmänna värnplikten. Genom den ges det militära försvaret tillräcklig styrka och kompetens. Den allmänna värnplikten är också en förutsättning för försvarrets folkliga förankring och därigenom för dess uppgift som försvarare av det fria och demokratiska samhällsskicket.

Men mer än hälften av alla svenskar utesluts från möjligheten att delta i försvaret. Detta sker trots att det fortfarande finns ett behov av stora personella insatser i totalförsvaret. En majoritet av det svenska folket saknar grundläggande självskyddsutbildning, kunskaper som förmodligen blir en nödvändighet i ett modernt krig.

I försvarskommitténs säkerhetspolitiska rapport 1985 redovisas de väsentliga förändringar i hotbilden som ägt rum de senaste årtiondena. Hotet om överraskande anfall har ökat, liksom hotet om sabotage mot viktiga delar av vår infrastruktur under ett krigs initialskede i syfte att försvåra mobilisering och koncentration.

Vi vet att varje krig i modern tid har inneburit lidanden för civilbefolkningen. Utvecklingen av moderna vapensystem har bidragit till det, men även den taktiska utvecklingen har inverkat. Stridsförloppet blir snabbt utan möjligheter att utrymma civilbefolkningen. Striden kommer att föras över stora ytor utan någon direkt frontlinje. Många civila kommer att hamna i stridszoner.

Samtidigt med denna taktiska och tekniska utveckling har det moderna industrisamhällets sårbarhet ökat. Under något dygn i december 1983 kunde detta upplevas mycket påtagligt. Ett tekniskt fel i ett ställverk i Mellansverige gjorde större delen av Sverige strömlöst. Telekommunikationerna är normalt beroende av ett fåtal automatstationer för sin drift. Alternativa system för kraftförsörjning och teleförbindelser finns i viss utsträckning, men de kräver i allmänhet mer personal än vad de ordinarie systemen erfordrar, och dessutom delvis annan kompetens.

Inga väsentliga förändringar har gjorts under lång tid för att söka möta de förändringar som skett i hotbilden mot Sverige, och i samhället i stort. För ett effektivt totalförsvaret behöver många förändringar genomföras. Framför allt gäller detta civilförsvarets organisation.

Följande områden behöver personell förstärkning:

— Speciella enheter behövs för att bemanna kraftförsörjningsanläggningar och för att reparera fel. De skulle kunna organiseras inom totalförsvarets icke militära delar eller inom försvarsmaktens ytövervakning.

- Telekommunikationerna behöver mer personal.
- Landsvägs- och järnvägs kommunikationerna kommer att utsättas för stora påfrestningar genom t. ex. sabotage. I dag saknas personal för att reparera järnvägar och köra de diesellok som behövs om kraften bryts.
- Krigssjukvården behöver mer personal.
- Barn- och äldreomsorg behöver förstärkningar i krislägen. Vid mobilisering måste många föräldrar lämna sin bostadsort eller tjänstgöra på hemorten under flera av dygnets timmar. Därmed ökar behovet av barnomsorg utanför hemmet.

För att kunna nyttja så stor del av sjukvårdsapparaten som möjligt för akutinsatser finns planer på att "tömma" sjukvårdsanläggningar på många av de patienter som är sjukhusbundna under normala omständigheter. Detta kräver i sin tur att man kan vårda fler i hemmen i ett sådant läge.
- Civilförsvarets räddningsenheter behöver förnyngas och utbildas bättre. Folkpartiet har i flera riksdagsmotioner pekat på dessa behov.
- Ett första argument för en allmän och könsneutral totalförsvarsplikt är sålunda att det behövs mer personal i totalförsvaret. Ett annat argument är vikten av att varje medborgare har genomgått självskyddsutbildning.

I dag har enbart personer som genomgått militär grundutbildning eller som utbildats genom frivilligorganisationer kunskaper i självskydd: Hur man skyddar sig mot kemiska stridsmedel, hur man skyddar sig mot splitter och brand och hur man ingriper för att hjälpa skadade blir mycket viktiga kunskaper i ett krisläge. En hel del av dessa kunskaper kan också komma till användning i fredstid vid olyckor, gasutsläpp och bränder.

Ett tredje och givet argument är att det inte är rimligt i en modern och demokratisk stat att försvarsplikten enbart skall åvila ena könet. Om enbart en mindre del av varje årskull ungdomar skulle behövas i totalförsvaret vore ändå uttagning på grundval av kön en såväl ologisk som ineffektiv och diskriminerande grund för uttagning.

Folkpartiet har i olika sammanhang fört fram tanken på en totalförsvarsplikt, grundad på könsneutral uttagning. Denna plikt skulle alltså omfatta hela totalförsvaret och därmed ersätta den nuvarande värnplikten för män samt civilförsvarsplikten och den allmänna tjänsteplikten. Syftet med den allmänna värnplikten är att åstadkomma bästa möjliga försvar för Sverige i händelse av ofred. Då är den mest ändamålsenliga ordningen en för alla medborgare gemensam totalförsvarsplikt, där man utgår från försvarets totala behov och Sveriges totala personaltillgångar för att sedan placera var och en efter individuella egenskaper och färdigheter.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda yrkar jag

att riksdagen uttalar att totalförsvarets samlade personalbehov för civila och militära uppgifter på sikt bör tillgodoses genom en allmän

totalförsvarsplikt, varigenom den enskilde — oavsett uppgift — bör
tillförsäkras en grundläggande självförsvarsutbildning.

Mot. 1985/86
Fö206

Stockholm den 27 januari 1986

Maria Leissner (fp)